

Državno natjecanje iz povijesti

**26. – 28. travnja 2023.
drugi (II.) razred**

zaporka

--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova

57		%
-----------	--	---

Upute natjecateljima

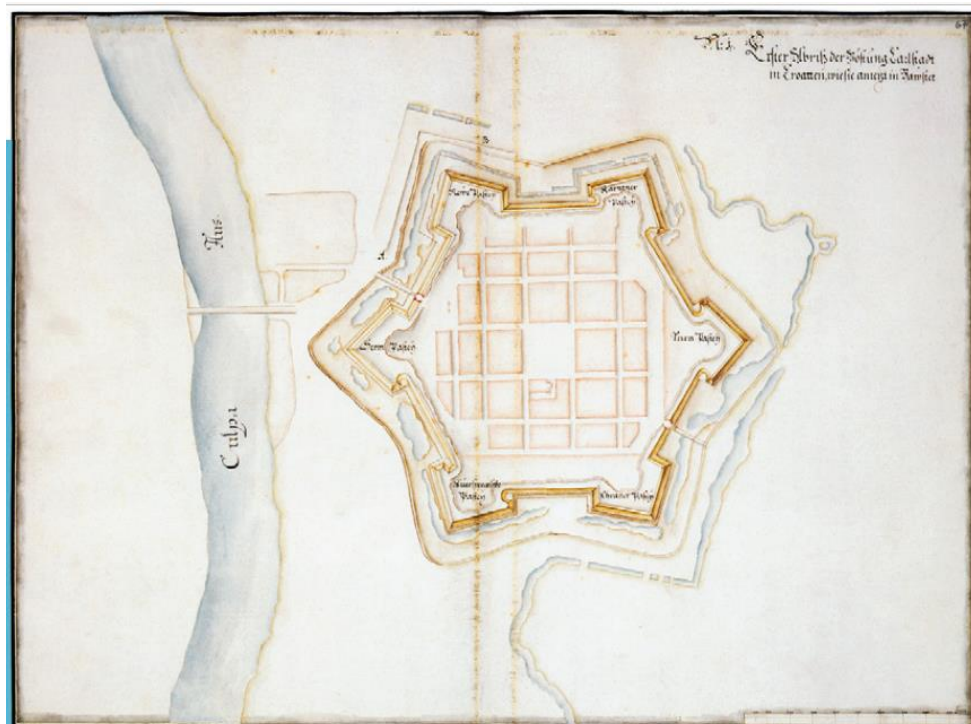
- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pazljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Pazljivo pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZO u školskoj godini 2022. /2023.
- Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu, više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Državnoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh u natjecanju!

Prosudbeno povjerenstvo na državnome natjecanju:

1. _____ (predsjednik Državnoga povjerenstva)
2. _____ (član Državnoga povjerenstva)
3. _____ (član Državnoga povjerenstva)

1. Zbog potrebe za učinkovitijom obranom od turskih provala izgrađena je nova utvrda 13. srpnja 1579. godine. Proučite nacrt utvrde te odgovori na pitanja.

1

a) Zaključi prema planu utvrde o kojoj je utvrdi riječ?

1

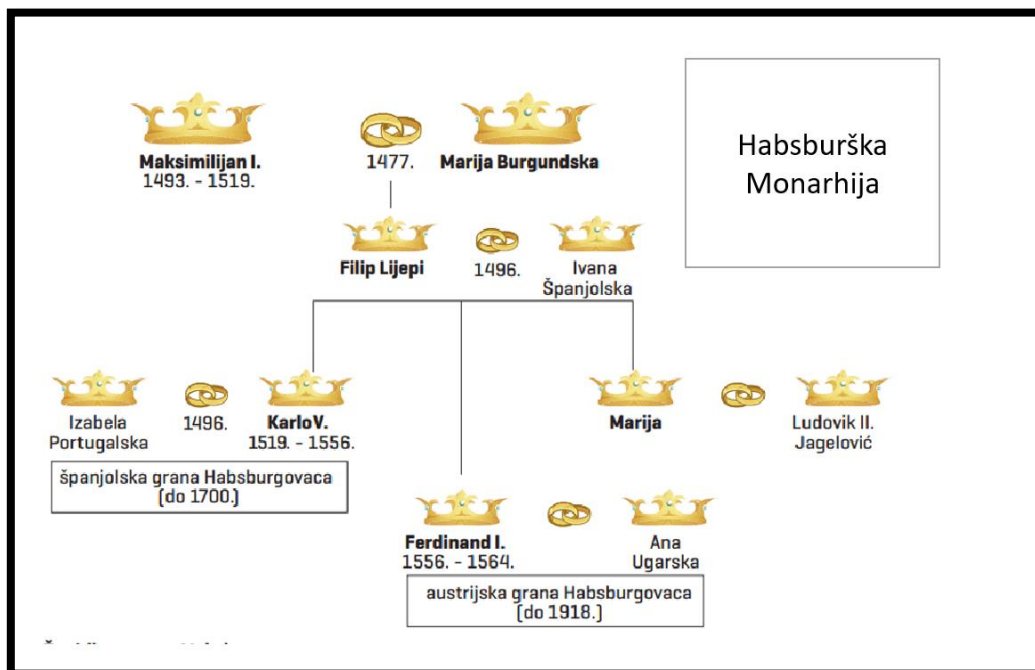
b) Kako se naziva zapovjednik Hrvatske krajine koji započinje gradnju utvrde?

2. Zaokružite dvije tvrđnje koje povezujemo s djelovanjem Matije Vlačića Ilirika.

2

- a) u Urachu uz financijsku pomoć plemića Ivana Ungnada osnovao tiskaru
- b) izdaje veliku povijest Crkve do 1300. godine
- c) prevodi Novi zavjet na hrvatski jezik
- d) objašnjava protestantska vjerska shvaćanja

3. Grafički prikaz pokazuje širenje dinastije Habsburgovaca. Prouči grafički prikaz te odgovori na pitanja.

a) Zaključi s pomoću grafike na koji su način Habsburgovci širili svoje posjede i jačali?

1

b) Navedi dvije zemlje na koje su Habsburgovci proširili svoju vlast?

2

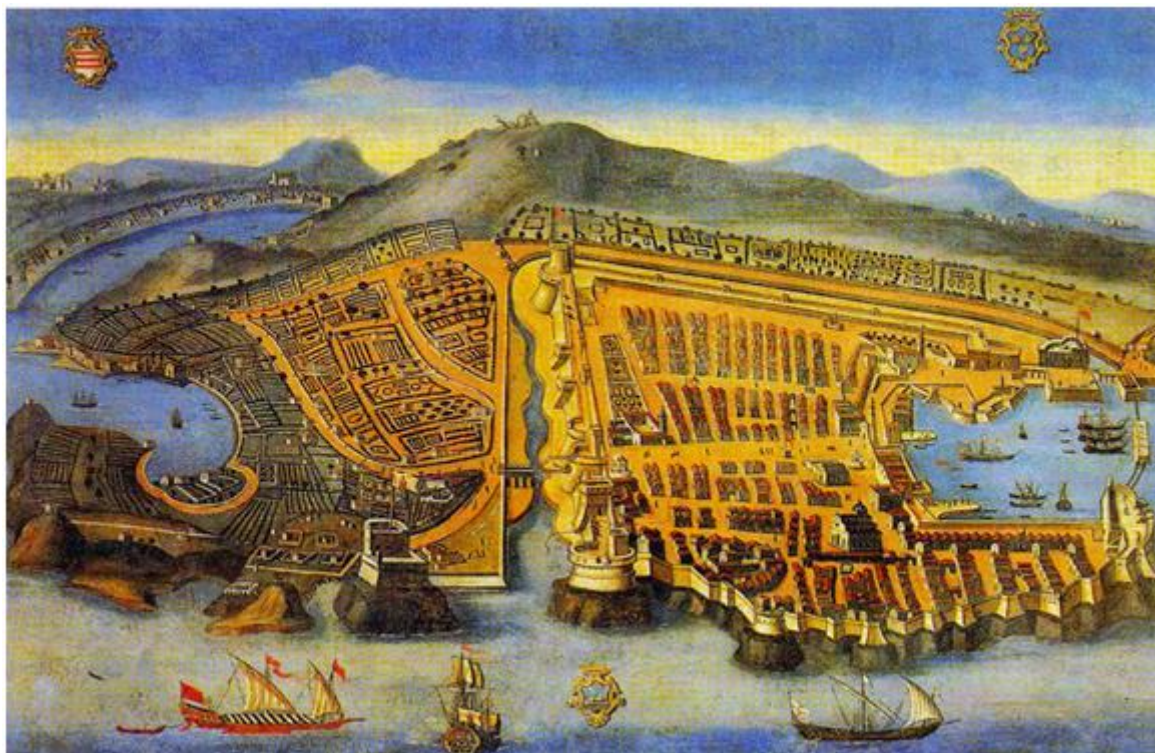
4. Pozorno pročitaj ulomak iz Proglasa neovisnosti Nizozemske 1581. godine te odgovori na pitanja.

„...Pod izlikom religije pokušao je španjolski kralj uvesti tiraniju te je, ne mareći ni za kakav prigovor zemlje, povrijedio njezine povlastice, pogazio zakletvu kojom se zakleo na njeno održanje. I stoga mi sada izjavljujemo da je kralj španjolski izgubio svako pravo na vlast u Nizozemskoj; mi ovim sve činovnike, poglavarstva, gospodu, vazale i stanovnike rješavamo prisege kojom su se nekoć zakleli španjolskom kralju na poslušnost i vjernost.”

Objasnite svojim riječima što znači *pod izlikom religije pokušao je španjolski kralj uvesti tiraniju*.

2

5. Pozorno prouči vedutu grada iz 17. stoljeća te odgovori na pitanja.

a) Zaključi s pomoću oslikanih motiva vedute o kojemu je gradu riječ?

1	
---	--

b) Koje graditeljske oblike i građevine prepoznaješ, a karakteristične su za renesansno graditeljstvo, koji su služili za obranu i zaštitu gospodarstva i stanovništva?

1	
---	--

6. Pozorno pročitajte napitnicu iz zbirke Carmina Burana (14. stoljeće) lutajućih klerika i trubadura te odgovorite na pitanje kakav se pogled na svijet nudi u ovome odlomku. Argumentiraj odgovor.

2	
---	--

*Kad u krčmi skupa svi smo,
preplašeni smrti nismo,
za igru smo samo orni,
od nje znojni i umorni.
Zato čeljad krčmom luta,
kako vino novac guta –
ako li ste voljni znati, sad ćete me poslušati...*

7. Karta prikazuje glavne smjerove i područja osmanskih osvajanja. Pozorno proučite kartu te odgovorite na pitanja.

a) Kojim je brojem označena bitka u kojoj je kršćanska vojska potpomognuta četama hrvatskoga bana Ivana Paližne te bosanskoga kralja Tvrtka poražena od Turaka?

1	
---	--

b) Kojim je brojem označena bitka kojom su si Turci na čelu sa Sulejmanom Veličanstvenim otvorili daljnji put prema Panoniji?

1	
---	--

8. Koji niz određuje točan kronološki slijed ratova vođenih na hrvatskome prostoru između Habsburške Monarhije, Mletačke Republike i Osmanskoga Carstva.

4	
---	--

- A. Ciparski rat – Uskočki rat – Kandijski rat – Morejski rat
- B. Uskočki rat – Ciparski rat – Kandijski rat – Morejski rat
- C. Ciparski rat – Morejski rat – Uskočki rat – Kandijski rat
- D. Kandijski rat – Ciparski rat – Uskočki rat – Morejski rat

9. Pozorno pročitaj ulomak izvora iz Kratke kronike Kraljevstva Hrvatske autora fra Ivana Tomašića te odgovori na sljedeća pitanja.

„Godine spasa ljudskoga 1493. posla (Turčin) najvrsnijega vojvodu Hadum-pašu u Ugarsku, koji s osam tisuća konjanika sve do Zagreba provali i zemlju na veliki strah onih žitelja opustoši.(...) Ali ban Derenčin (...) nagovaraše da se boj zametne na otvorenom polju (...) Ban Derenčin bude zarobljen, a sin njegov ubijen, te su banu sužnju zatim svaki put za objeda i večere metali na stol glavu sina njegova. Nato zapovjedi Hadum, da se izbroje sva tjelesa poginulih i da se na uspomenu kršćanskog poraza pošalju mnoge glave i nebrojene nosove caru njegovu(sultanu). Poginulo ih je (kršćana) više od trinaest tisuća. To je prvi rasap Kraljevstva Hrvatskoga i tu je čitavo plemstvo hrvatsko izginulo.”

a) O kojemu događaju svjedoči ulomak izvora?

1	
----------	--

b) Navedi posljedicu ovoga događaja za Hrvatsko Kraljevstvo?

1	
----------	--

10. Uspostavi uzročno-posljedični odnos tako da upišeš uzrok i posljedicu u odgovarajući stupac.

2	
----------	--

Uzrok	Događaj	Posljedica
	1517. 95 teza Martina Luthera	

11. Pozorno prouči kartu koja prikazuje “Ostatke ostataka” Hrvatskoga Kraljevstva te mletačke, habsburške i osmanlijske posjede u hrvatskim zemljama krajem 16. i početkom 17. stoljeća. Odgovori na sljedeća pitanja.

a) Bosanski pašaluk (ejalet) organiziran je krajem 16. stoljeća. Imenuj današnja hrvatska područja koja ulaze u Bosanski pašaluk.

1	
---	--

b) Kome pripadaju posjedi označeni tamnom ljubičastom bojom u unutrašnjosti Istre?

1	
---	--

c) Imenuj kako se naziva područje na karti označeno narančastom bojom?

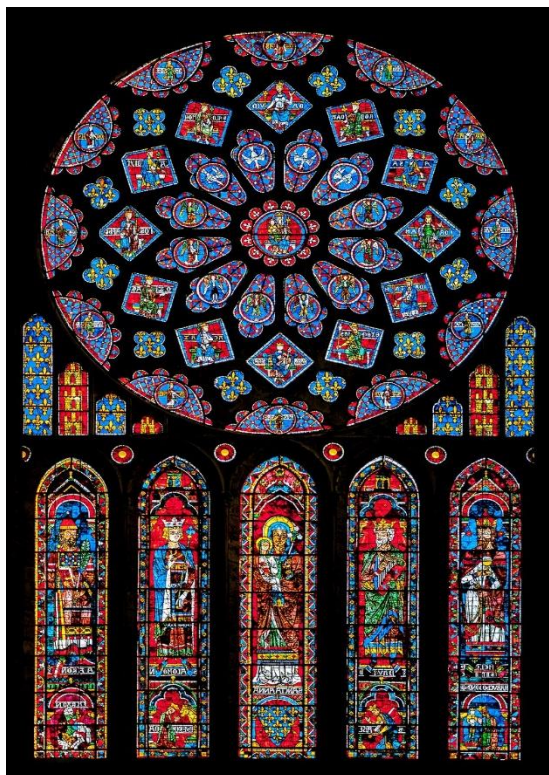
1	
---	--

12. Zaokružite od ponuđenoga dvije tvrdnje koje se odnose na posljedice osmanskih osvajanja po Hrvatskoj.

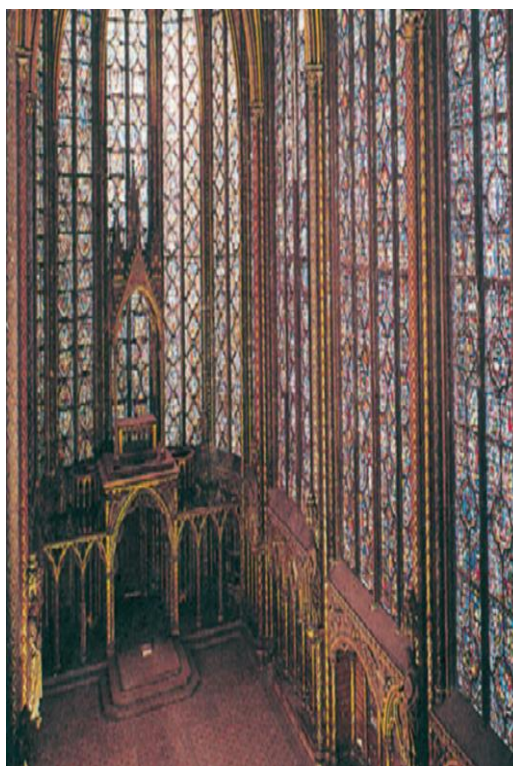
3	
---	--

- a) masovna iseljavanja hrvatskoga stanovništva
- b) promjene u etničkoj i vjerskoj strukturi stanovnika na području Hrvatske
- c) iseljena granična hrvatska područja u koja se nitko nije naselio ostaju pusta
- d) veliki gospodarski napredak otvaranjem trgovačkih pravaca
- e) islamizacija stanovništva

13. Sučeli dvije fotografije koje prikazuju francusku gotičku katedralu. Zaključite na osnovi fotografija koji detalj otkriva da je riječ o gotičkoj katedrali?

detalj katedrale u Chartresu

detalji katedrale, kapelica Sainte-Chapelle

2	
---	--

14. Na fotografiji se nalazi portal iz 1240. godine koji krasi dvije lavlje skulpture, isklesane vratne grede te iznad nadvratnika luneta s motivima Kristova života. Pozorno prouči fotografiju te odgovori na pitanja.

a) U kojemu se gradu nalazi ovaj portal?

1	
---	--

b) Kako se zove majstor koji je izgradio ovaj portal?

1	
---	--

c) Kojemu stilu u umjetnosti pripada ovaj portal?

1	
---	--

15. Pozorno prouči kartu koja prikazuje posljedice vjerske podjele Europe nakon reformacije te odgovori na sljedeća pitanja.

a) Kojim je brojem označena država u kojoj je osnovan kalvinizam?

1

b) Kojim je brojem označena država u kojoj je donesen „Akt o supremaciji” i time ustanovljena nova crkva?

1

16. Usporedi obilježja gotičke i renesansne umjetnosti te zaokruži dvije točne tvrdnje koje ukazuju na stilski kontinuitet.

2

- a) Gotika i renesansa prikazuju realističan prikaz čovjeka.
- b) Gotiku i renesansu karakterizira uvjerljiv prikaz prostora.
- c) Gotiku i renesansu karakterizira dominacija religijskih tema u slikarstvu.
- d) Gotika i renesansa utječu na gradnju gradskih palača i razvoj gradova.
- e) Gotika i renesansa koriste se sfumatom u prikazu likova.

17. Dvije ilustracije prikazuju način na koji se obavljala reprodukcija knjiga. Pozorno proučite ilustracije te objasnite što se promijenilo u reprodukciji knjiga.

ilustracija benediktinca u skriptoriju, 15. stoljeće

Gutenbergov tiskarski stroj, 15. stoljeće

2	
---	--

18. Fotografija prikazuje alkarskoga vojvodu. Objasnite koji je događaj utjecao na to da se Sinjska alka do danas održava.

2	
---	--

19. Pozorno pročitaj ulomak izvora Vlačkih statuta iz 1630. godine te odgovori na zadano pitanje.

Čl. 1. – Svako selo Vlaha koji obitavaju između rečenih rijeka Save i Drave, neka imade svoga suca ili kneza, čovjeka, dakako, kadra i podesna za obnašanje službe te vrste. Njega neka u za to određeno vrijeme, naime u mjesecu travnju prije blagdana sv. Jurja, izabere općina njegova sela na godinu dana, a izbor neka se daje na znanje generalu.

Čl. 2. Kao što čitava općina Vlaha boravi na području triju vrhovnih kapetanija, naime, križevačke, koprivničke i ivaničke, tako neka se u svakoj kapetaniji zasebno bira i postavlja vrhovni sudac, muž vješt i upućen u domovinske zakone...

Objasnite s pomoću izvora kako je uređena vlast Vlaha ovim povlasticama.

2	
----------	--

20. Pozorno pogledaj crtež koji prikazuje uskoka nacrtanoga početkom 19. stoljeća te odgovori na pitanja.

a) Zaključi s pomoću crteža i načina kako je prikazan čime se bavi uskok.

1	
----------	--

b) Koji grad predstavlja kula nacrtana na crtežu?

1	
----------	--

21. Pozorno pročitate ulomak iz knjige Duh zakona Charles Louisa de Montesquieua te odgovorite na pitanje.

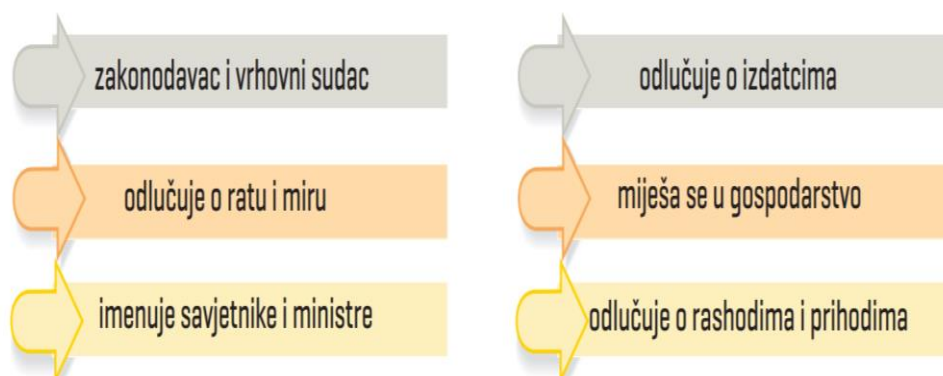
„U svakoj državi postoje tri vrste vlasti: zakonodavna, izvršna i sudska. Kad je u istoj osobi... zakonodavna vlast sjedinjena s izvršnom nema slobode... Također ne postoji sloboda ako pravosudna vlast nije odijeljena od zakonodavne i izvršne. Ako bi ona bila povezana sa zakonodavnom, vlast nad životom i slobodom građana bila bi samovoljna: jer sudac bi bio i zakonodavac. A ako bi ona bila povezana s izvršnom, sudac bi mogao biti tlačitelj... Politička sloboda jednog građanina sastoji se u onom unutrašnjem spokoju koji potječe iz spoznaje koju svatko ima o svojoj sigurnosti. A da bi se imala ta sloboda, potrebno je da oblik vladavine bude takav da se građanin ne mora bojati drugog građanina.”

2	
---	--

Kakva mora biti trodioba vlasti u odnosu na političku slobodu. Objasni svoj odgovor.

22. Pozorno prouči grafički prikaz te zaključi kakav je oblik vlasti prikazan ovim dijagramom.

1	
---	--

23. Sveta stolica uspostavila je u 17. stoljeću sustav misijskih biskupija koji je uglavnom pokrивao teritorij srednjovjekovnih država. Posljedice su povezane s ustoličenjem i preuzimanjem jurisdikcija nad određenim područjem. Povežite ispravno biskupe s naslovom upisujući točno slovo:

4	
----------	--

1. bosanski biskup	_____	a. Regnum Bulgariae
2. makarski biskup	_____	b. Regnum Hungariae
3. beogradski biskup	_____	c. Regnum Dalmatiae
4. sofijski biskup	_____	d. Regnum Bosnae

24. Pozorno pročitajte ulomak iz izvora A. Molnara Zagrebačka biskupija i osmanska Slavonija u 17. stoljeću te odgovorite na pitanje.

„Dok su ugarski biskupi tragom svjetovnih institucija svoju jurisdikciju u kanonsko pravnom i javnopravnom smislu počeli ostvarivati prvenstveno preko oporezivanja, u slučaju Zagrebačke biskupije uopće nema takve usporednice. Martin Borković tako je čiste savjesti 1673. mogao napisati u Rim: zaštita prava Zagreba nad teritorijem pod Osmanlijama uopće ne proizlazi iz materijalnoga interesa, jer s turskoga teritorija ne dobiva ništa, nego na sve načine želi pomoći tamošnjim kršćanima da ne bi došlo do kršenja prava povjerene mu biskupije.”

a) Na koji se način pokušala ostvariti vlast ugarskih velikodostojnika i zagrebačkih biskupa na teritoriju pod osmanskom vlašću? Je li taj način bio uspješan za Zagrebačku biskupiju?

2	
----------	--

25. Zaokružite dvije tvrdnje koje objašnjavaju zašto su se odnosi osmanske vlasti južno od Drave toliko razlikovali od onih u sjevernim, prekodravskim područjima?

2	
----------	--

- a) U Hrvatskoj je oduvijek postojala jaka staleška vlast sposobna za širenje na okupiranome teritoriju.
- b) U Hrvatskoj nije postojala jaka staleška vlast sposobna za širenje na okupiranome teritoriju.
- c) U Slavoniji nije postojalo stanovništvo koje bi prihvaćalo pravne institucije kršćanske države i donekle održavalo kontinuitet srednjovjekovlja.
- d) U Slavoniji je postojalo stanovništvo koje bi prihvaćalo pravne institucije kršćanske države i manje-više održavalo kontinuitet srednjovjekovlja.